

» JEGYZET

DR. ÁBRÁM
ZOLTÁN

Bihari nosztalgia

A Partium, azon belül Bihar sajátos földrajzi-kulturális része a tágan értelmezett erdélyi magyarságnak. Sajnos, úgy tűnik, Magyarország közelsége csak fokozza az elvándorlást és – főleg szörvényben – a beolvadást. Miközben nincs a köztudatban, hogy a Székelyföld után Érmellék a legmagyarabb kistérség, összefüggő földrajzi terület. Meg az sem tudatosult bennünk, hogy Marosvásárhely és Kolozsvár után Nagyváradon él egy településen a legtöbb magyar. Még mindig úgy negyvenezren, szinte felére csökkenve három évtized alatt, immár alig a húszszázalékos küszöb felett.

követően, 1950-től tudószanatóriumot rendeztek be a kastélyban, ami egyúttal az ingatlan viszonylagos megmentését biztosította. Másfél évtizede, 2006 őszétől azonban se gazda, se bérlő, miközben az épület állaga romlik, az egykor csodálatos park pedig a múlté. A falubeliek a Zichy birtokosokról semmit sem tudnak, Mateescu bojár neve viszont a köztudatban van. Mivel egyenes ági örökösök nincsenek, a tulajdonjog, a visszaszolgáltatás igencsak bonyolult, ami bizonyára az ügyvédi irodáknak hoz tetemes hasznot. És miközben Zichyék neve teljes mértékben feledésbe merült, a bojár vagyonának örökléséért éppúgy jogot formálnak az oldalági leszármazottak, mint a második feleség unokája. Az idő telik, a műemlék kopik, egyesek erszénye dagad. Újabb, az előbbinél szerencsétlenebb kakukktójás-effektus.

lehetőségek azonban messze elmaradnak Hajdúszoboszló, Gyula és még számos magyarországi fürdőhely kínálatától, szolgáltatásaitól. A kinti termálmedencék joggal felkapottak, egyes szállodák már igényesek és komfortosak, a vacsoránál élő zene okoz felüdülést, miközben a tavirózsák évről évre virágoznak, és hirdetik Félixfürdő egykori és mai dicsőségét. Ma már senkit sem foglalkoztat az, ami az egykori elvtársakat és elvtársi szellemben felnőtteket, hogy azért mégsem kellene egy premontrei kanonok, egy római katolikus (és nem görög keleti) személyiség keresztneve szerepeljen a település elnevezésében. Elvégre az egykori egyházi birtokokból és tulajdonból már kevéske maradt meg, például a romos régi fürdőépület és a kis templom, ahol nyári időszakban havonta tartanak misét vasárnap reggel. Keleti keresztény istenházából, román templomból több is van a fürdőtelepülésen, és folyamatosan várják a híveket, még ha turisták is. A központi parkban ott ágaskodik az immár műemlékként bejegyzett zsindeyes fatemplom. Tőle húsz méterre, a sétálóút túlsó felén található Félixfürdő egyetlen magyar emlékjele, Petőfi Sándor szobra.

Magyar szigetek Nagyváradon

Sajnos Nagyvárad fokozatosan és megállíthatatlanul elszörvényesodik, a Körös-parti városban (egykor Pece-parti Párizs) ma már alig húsz százalék feletti a magyarság számaránya. Bár a város meglehetősen nagy ütemben fejlődik, nekünk csak a saját „szigeteink” kialakítására, működtetésére van lehetőségünk. A Partiumi Keresztény Egyetem korszerű épületeitől a Királyhágómelléki Református Püspökség székhelyéig és a Lőrántffy-központig, a római katolikus székesegyháztól a visszakapott Kanonok-sorig. És „sziget a szigetben” Ady Endre szobra az emlékház előtt, a forradalmár Szacsavay Imre szoborkompozíciója, vagy éppenséggel az új köntösbe burkolódzó patinás Fekete Sas Palota egyik épületrésze, ahol székhelyet kapott az erdélyi magyarság legfőbb politikai szervezete. A sétálóutca elején a Szigligeti Színház épületének szépsége parancsol tekintélyt, mögötte az Ady Endre Elméleti Líceum és környéke.

A fentiekén kívül még számos „sziget” éli a maga mindennapi életét, miközben a „szárazföldön” egyre fokozottabban zajlik a terjeszkedés, a jövő megalapozása. A városközpontot nemrég újították fel, a leégett Szent Miklós Görögkatolikus Katedrális helyrehozták, átellenben a görögkeleti templom várja híveit. A Holdas Templomban magyar nyelvű tábla is hirdeti a Mária elszenderedése ortodox templom kilétét. Az istenháza sarkától kellemes vendéglátóipari egységekkel teletűzdelt utca köti össze az Egyesülés teret az egyesülés időpontjárá, december elsejéről elnevezett parkkal, közepén az ismeretlen hős katona szobrával. De még a zöldövezet előtt érdemes jobbra térni a Mihály Vitéz utcán és elsétálni a Nagyvárad Zsidó Hitközség egykori ortodox zsinagógájához, amely újra régi pompájában tündököl az Amerikai Egyesült Államok kormánya és számos adakozó jóvoltából. De felújították a neológ zsinagógát is, sőt egy másik felújított zsidó templomban múzeumot alakítottak ki.

Bihari, nagyvárad nosztalgia. A Szent László által alapított városban, a 20. század elején a magyar kulturális élet egyik legjelentősebb központjában alkotott Ady Endre „új időknék új dalaival”. És elértek az új idők az új dalaikkal.

A szerző marosvásárhelyi egyetemi tanár



Az egykor Pece-parti Párizsnak nevezett Nagyváradon már alig haladja meg a 20 százalékot a magyarság számaránya

Boncza-birtokból Goga-uradalom

Váradra menet sokan meglátogatják a csucsai „Goga-uradalmat”, az egykori Boncza-birtokot, ahol élete alkonyán Ady Endre két szép esztendő telt hitvesével. Betegsége miatt innen költözött fel – immár végleg – Budapestre. Halálának centenáriuma tartalmaz berendezett Ady-emlékház várja az ide látogatókat. Edig kakukkfészekként tekintetem Csucsára, amely az Erdélyt a Részekből elválasztó Királyhágó aljában az igazságtalan történelmi fordulat jellegzetes példája, jelképe. Látásmódom némileg enyhült, mert végül is az a fontos, hogy legalább ilyen formában megőrződött az utókornak Boncza Miklós egykori birtoka. Igaz, itt Octavian Goga nagyságát hirdeti a környék, de mégiscsak megmaradt Ady emléke is. Miközben a valóság az, hogy Ady Endre kiállta az idő próbáját, ma is ismert és gyakran idézett költőnk, miközben Gogáról valószínűleg jóval kevesebbet tud a megkérdozett román átlagpolgár.

Az E60-as nemzetközi út mellett fekvő körösgégényi Zichy-kastély megtekintésére is érdemes időt fordítani. A 19. század második felében az Erdélybe visszavonuló Zichy Domokos püspök építtette, majd vadászkastéllyá alakították át. A sorsa a csucsai Boncza-kastély történetéhez közel áll, hiszen 1920 után Mateescu munténiai bojár tulajdonába került. Mindjárt az államosítást

Az 1-estől a 615-ös utcáig

Nagyvárad előközsége Fugyivásárhely, ma már teljesen elletmondásos települési arculattal, amit a nagyváros közelsége táplál. Pedig egykor neves lelkészek szolgáltak itt a református templomban. Mára a sokszínű építkezések és terjeszkedés a domináns elem. A település elvesztette egykori, történelmi jellegét, amire a legjellemzőbb példa az, hogy az utcákat számozzák, nincsenek neveik. A főút az 1-es utca, a legnagyobb szám jelenleg a 615-ös. Amúgy ironikusan jegyzem meg, hogy ezt a módszert egyesek akár Európéer követendő példaként vehetnék, mert mennyivel könnyebb lenne számos helyen elkerülni a névadási és a kétnyelvűségi vitákat. Nem lenne szükség Kossuth utcára Marosvásárhelyen, még Nicolae Iorga utcára sem, sőt az egykori Kinizsi Pál utca román fordítása (Pavel Chinezul, azaz Kínai Pál) sem borzolná a kedélyeket. Könnyen ki lehetne küszöbölni például a „Strada Păcii utca” felirat és társaik hiányosságait, miszerint csak az utca kifejezést fordítják le magyarra, az elnevezést már nem.

Félixfürdő, az ország egyik legismertebb fürdőtelepülése éppúgy ellentmondásos, mint maga az ország. A szocializmus idején menő szállodák többnyire lerobbantak, környékükön repedezett az aszfalt, málladoznak a beton lépcsőfokok. Viszont gombamód szaporodnak az új szállodák, vendégházak. Fedett aquapark is épült, a

BÁNYÓFÉZTER

HIRDETÉS



NTGN
Nemzeti Tehetségdonozó NKFI.

„– A te hangod meddig ér?
– Ha rádiós leszel,
akkor a világ végéig.
De ami ennél is fontosabb:
lélektől lélekig.”

www.ntgn.hu

cewe Székelyhon.ro

**50 OLDALIG
OLDALFELÁR NÉLKÜL BŐVÍTHET
bármilyen típusú CEWE FOTÓKÖNYVET!**

KUPONKÓD: **CEWESZEPTEMBER**

Az akció **2021.09.01-09.30.** éjfélig érvényes
a szekelyhon.ro/foto oldalon a fenti kuponkód felhasználásával!